

seget nyújtani Isten népének, hogy mindaz, amit az Egyház jelenleg tud az eukarisztia-ról és a szentmiséről, mindennapi életté váljék. A Jézusba szerelmes szív kíváncsiságát óhajtjuk felkelteni, hogy az itt felhozott gondolatok alapján ki-ki minél tovább jusson a szent titkok megismerésében és helyes gyakorlásában. Arra fel kell készülnünk, hogy roppant gazdag világba lépünk. Könnyű benne eltévedni vagy egyoldalúvá válni. Különösen nagy a veszély akkor, ha nagyon megtetszik egyik vagy másik gondolat, és annyira megtetszik, hogy mást nem is akarunk látni. Súlyos hiba lenne! A hívő lélek kell, hogy mindig a teljességre törekedjék. Egy valaminek a túlhangsúlyozása a teljes valóság rovására megy, meghamisítja a tant is, a gyakorlatot is". A könyv tehát gazdagságot, változatosságot, kiegyensúlyozottságot ígér, és ígérte meg is tartja.

Ami a módszert illeti, elmélkedő és kérügmaticus teológiát ad. Ehhez a ponthoz kapcsolódik egy olvasás közben tett észrevételünk. A könyvet nem lehet gyorsan olvasni, és mint valami regényt, vagy akár szakteológiái munkát is, rövid idő leforgása alatt (egy-két nap alatt) végigvenni, mert ilyen módszerű olvasással fászsztóvá és egyhangúvá válik. A könyv elmélkedve íródott, és úgy is kell olvasni.

Első négy fejezete az eucharisztia dogmatikáját bontakoztatja ki, koncentrikus körökben, egyszerű alapszerkezettel és igen sok részletgazdagsággal. A négy fejezet címe: „ünnepelő emlékezés”, „jelenbe hozó emlékezés”, „önátadó emlékezés”, „gyümölcsöző emlékezés”. A három utolsó fejezet az eucharisztikus élet és lelkipásztorkodás kérdéseit tárgyalja: a megünnepelés liturgiáját, a szentségimádást, és három lelkipásztori feladatot.

Az eucharisztikus Krisztus „emlékezésre alkalmas jelenlétét” magyarázva a könyv, úgy látszik, nem fogalmaz elég pontosan, és nem határolja el magát egy lehetséges tévedéstől vagy félreértéstől. „A megdicsőült Jézus egész élete örökké vált, mégpedig azért, mert Jézus minden tette a Fiúisten cselekedete, hiszen Jézus egyetlen személy, a Fiúisten; így Jézus minden cselekedete részesül az isteni örök mostban. Tehát ha jelen van Jézus, benne örök mostban jelen van az egész élete. Mégpedig nemcsak elmúlt élete, hanem a jövő is, mert az isteni örök mostban nincs jelen, múlt és jövő, csak örök jelen, örök most van” (89). Ezt a magyarázatot csak úgy lehet helyesen érteni, hogy Jézus emberségének örök mostja nem az Isten örök mostjával azonos, hanem a benne való legmagasabb rendű teremtményi részesedés (elgondolhatatlanul magasabb rendű pl. az örök életet élvező angyalok és emberek örök mostjánál).

A könyv három szerző nevét viseli. Felépítése és stílusa azonban teljesen egyékes; az embernek az a benyomása támad, hogy majdnem 300 lapja szinte egyetlen lélegzetre (persze többéves lélegzetre) íródott. Az a szerző, aki a könyvet írta vagy legalábbis az összegyűjtött anyagot végső formába öntötte, kétségtelenül a legnagyobb magyar teológusok közé tartozik. Naggyá teszi anyagismerete, szintézisalkotó képessége, mély hite, elmélkedő lelkülete, tiszta és szép fogalmazása. A könyv mögött ott áll, egészen közel hozzánk és mégis névtelenségbe burkolva magát, egy markáns nagy hittudós. Az olvasót jóleső érzéssel tölti el az a biztonság és a biztonsággal csodálatosan párosuló szerénység, amellyel a mysterium fidei-t, hitünk szent titkát feltárja. „A könyv olvasásakor úgy éreztem — vallja be az előszóban Cserhádi József püspök —, íróinak sikerült valamit visszahozniok a keresztény ös-közösség és a patrisztikus kor teológiájából, ugyanakkor a mai igényeknek megfelelő könyvet írtak”.

Gagy Ferenc

Gál Ferenc: Jézus Krisztus, a Megváltó. Szent István Társulat, Budapest, 1972. 228 o.

Az ismert magyar teológus itt folytatja azt a vállalkozást, amelynek két előző állomását az „Istenről beszélünk” (1969) és „A teremtett és megváltott ember” (1970) c. munkái jelzik. Legújabb kötete Krisztust, az Istenembert és a megváltás művét

mutatja be. Módszere lényegében azonos: tengelyét az üdvösségtörténet adja; a mai exegézis legjobb eredményeit elfogadja (nem mélyed el exegétikai problémákba) és a biblikus teológiából kiindulva fejti ki az egyház mai tanítását. Vítás kérdésekben jelzi az egyes teológusok vagy irányzatok eltérő véleményeit.

A krisztológia első része (A Jézus Krisztusba vetett hit megalapozása) foglalkozik apologetikai és módszertani problémákkal; nevezetesen rövid áttekintést nyújt a „történeti Jézus — a hit Krisztusa” témaköréről, valamint a krisztológiákban követhető szempontokról (már az újszövetségben is többféle krisztológiát találhatunk: más a szinoptikusok, más Sz. Pál és Sz. János krisztológiája . . .) Gál új könyvének törzsét — a II. és III. részt — Jézus életének misztériumai képezik. Nem Jézus-életrajzról van szó természetesen, hanem a megváltás művének és az Istenember személyének teológiai bemutatásáról. Ebben a könyvében is sokat merít a Feiner-M. Löhner által szerkesztett „Mysterium salutis” monográfiából: annak III/2 kötetében jelentős helyet foglal el Jézus életmisztériumainak teológiai elemzése. Egyesek vitatják ezt a módszert. Mások, mint pl. a francia domonkos Ch. Dequoc, kombinálják ezt a szemléletet és azt a másikat, amely Krisztus címeit elemzi (vö. pl. Cullmann, *Christologie des N. Testaments*). Gál helyesen jegyzi meg (52.o.), hogy a teljesebb kép kedvéért jobb az egyes módszerek együttes alkalmazása, kombinálása. Részben ezt követi ő maga, amikor az életmisztériumok kapcsán foglalja össze a klasszikus krisztológia bizonyos tételeit (pl. Jézus istenemberi öntudata). Egységet ad az egész munkának az, hogy mindig szemmel tartja és megvilágítja a Szentháromság belső életének és a megváltás művének kapcsolatát, tehát a Fiú küldetését; továbbá Jézus földi életének mozzanatait is hűsvét fényében szemléli, amint ezt az evangéliumok és az ősegyház is tették. (Egyébként az újabb exegéták és teológusok, pl. Schnackenburg, Pannenberg, hangsúlyozzák, hogy hűsvét misztériuma a kiindulópont és a támpont a krisztológiában.) Idézzük magát Gált: „(Az apostoloknál) az igehirdetés tárgya nem a Szentlélek eljövetele, hanem Krisztus feltámadása. A fordulópontot eddig is hűsvét jelentette. A nagypénteken szétszóródott csoportot a megjelenések gyűjtik újra össze. Kialakul egy közösség, amely az Isten új népének tudja magát. Meg van győződve, hogy a Jézus nevében felvett keresztség megtisztítja a bűntől, s hogy joga van a Szentlélek ajándékaihoz. Krisztusban úgy hisznek, mint Isten Fiában, aki vállalta a Megváltó szerepét. Az apostoli igehirdetés ebből a hitből tekint vissza Jézus nyilvános működésére” (53.o.). Ez tehát a történeti kiindulás. Gál ezt a szempontot mindig figyelembe veszi Jézus életmisztériumainak elemzésénél. Exegézise kiegyensúlyozottnak tűnik. Csak örülhetünk annak, hogy a mai katolikus exegézis „mérsékeltlen haladó” szárnyának véleményét Magyarországon is megismertette, és hogy krisztológiájában bemutatta az újabb tendenciákat: Krisztus küldetését elemezve a Fiú személyére összpontosítja a figyelmet, a megtestesülést úgy értelmezi, mint a belső szentháromsági élet külső megnyilvánulását; érzékelteti a kenózis állapotát és Krisztusnak az emberekkel való szolidaritását új fénybe állítja, stb. (Ezekről egyébként külön is tárgyal az utolsó, IV. részben.) Így kiegészíti a klasszikus krisztológia elvontan sematikus értelmezéseit, beépítve az üdvőtörténeti szemléletet és a funkcionális krisztológia elfogadható eredményeit, anélkül, hogy azokhoz a téves elhajlásokhoz csatlakoznék, amelyek teljesen elvetik a kalkedoni modellt és végül tagadják Krisztus istenségét. Kalkedon nem határhő, hanem kiindulópont. Helyesen írja Gál: „A kalkedoni dogma Krisztus létét világította meg. De hozzá kell tennünk, hogy Krisztus nemcsak létével, hanem elsősorban emberi viselkedésén keresztül akarta az Isten dicsőségét, hatalmát, szentségét, igralmát és szeretetét kinyilatkoztatni. Tehát mindig szem előtt kell tartanunk az életében megnyilvánuló dinamizmust. Ezzel pedig szorosan összefügg a történeti struktúra. Amit Krisztus hoz, azt emberi életén keresztül juttatja kifejezésre. Élete igazi történés: fejlődés és kibontakozás” (197.o.). Egyszóval Gál Ferenc új könyve szerencsésen kidomborítja Jézus Krisztus igazi emberségét, és egyszersmind rávilágít a Fiú, az örök Ige isteni életének misztériumára is.

Szabó Ferenc